

BUITEN

4^E JAARGANG N^O. 49.

ZATERDAG 3 DECEMBER 1910.

Foto Jos. Raemaekers.

HET LANDGOED HAGENAU. DE OOSTLAAN BIJ DEN GEITENBERG.

INHOUD:

OVERZICHT VAN DE WEEK	BLZ. 578
OP DEN AMSTERDAMSCHEN WESTERTOREN (SLOT), DOOR BERNARD CANTER	578
SLANGENHUID, DOOR G.	579
GELUK (GEDICHT), DOOR J. H. DE VEER	579
ENKELE DRUPPELS (GEDICHT), DOOR J. H. DE VEER	579
REISINDRUKKEN UIT BRITSCHE-INDIË, DOOR DR. P. H. ENTHOVEN, GEÏLLUSTREERD	580
HET LANDGOED HAGENAU, DOOR D. J. VAN DER VEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 577 EN 581—583
SNEEUWBALLEN, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 583
LEGENDEN VAN HEINDE EN VEER, GEÏLLUSTREERD, DOOR GÉRARD KREKELBERG	586
GENNEP EN HET GENNEPERHUIS (L.), DOOR A. F. VAN BEURDEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 586 EN 587
WIJNMALEN-KÜLLER-KOOLHOVEN (SLOT), DOOR JOHN COUCKE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 588

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

20 NOVEMBER. Ernstige ziekte van de Koningin der Belgen.
21 NOVEMBER. Omtrent den opstand in Mexico komen ernstige berichten; er moet op verschillende plaatsen hevig gevechten zijn.

In het Britsche Hoogerhuis stelt lord Lansdowne verdaging van de behandeling der veto-wet voor, daar hij moties zal indienen tot hervorming van het Hoogerhuis.

Tolstoï wordt op Jasnaja Poljana begraven.

22 NOVEMBER. Onhebbelijk optreden van suffragettes tegen de ministers Asquith en Birrell; laatstgenoemde wordt gewond.

23 NOVEMBER. Grootse huldiging van Louis Bouwmeester op zijn gouden feest.

Madero proclameert zich als president van de voorloopige regering van Mexico.

Te Rio Janeiro slaat de bemanning van twee pantserschepen aan het muiten. De beweging is niet van politieke aard.

24 NOVEMBER. Grootse betooging te Petersburg tegen de doodstraf; 5000 studenten nemen er aan deel.

De muiters te Rio Janeiro berichten aan de regering, dat zij zich zullen onderwerpen als hun amnestie wordt verleend.

Twee-en-vijftig Londensche suffragettes, beschuldigd van het stukslaan van ruiten en van een aanval op de politie, worden veroordeeld tot £ 5 boete of een maand gevangenisstraf.

De United Irish League vaardigt een heftig manifest tegen de Lords uit.

De vlieger Drexel doet te New-York een vlucht van 3325 M. hoogte en verbetert daardoor het hoogte-record.

25 NOVEMBER. Aardbevingen te Vigo, Corunna en andere plaatsen van Spanje.

Het Congres te Rio Janeiro staat de amnestie toe, waarop de muiters zich onderwerpen.

26 NOVEMBER. Het wordt bekend, dat prof. Hugo de Vries te Amsterdam blijft.

Gunstige berichten omtrent den toestand van de Koningin der Belgen.

Een officieel telegram uit Mexico meldt, dat de regering de oproerige beweging meester is.

Debat in den Duitschen Rijksdag over de laatste redevoeringen des Keizers. De socialistische woordvoerder verklaart zich onbewimpeld voor een republikeinschen staatsvorm. De rijkskanselier antwoordt daarop, dat de sociaal-democratie toont buiten de grondwet te staan.

Noodlottige brand in een fabriek te Newark in New-Jersey, waarbij 28 vrouwen om het leven komen.

OP DEN AMSTERDAMSCHEN WESTERTOREN.

(Slot).

EN daar begon plotseling in de verte een carillon te spelen, wij meenen van den Oudekerkstoren, hoewel het geluid uit de wolken vër ter zijde tot ons scheen te komen. Het was een zoet getjengel van verspringende goudgeluidjes, met iets lieflijks-klagends, dat van heel hoog uit de lucht als een bovenaardsch lied tot ons kwam. En toen begon dichtbij ons opeens een antwoord. Het carillon van den Westertoren antwoordde op dat hemel-lied en, hoewel wij dichtbij stonden, klonk het wijsje van den Westertoren weinig luider, dan zooals men 't beneden staande hoort.

Maar wel eigenaardig was het gevoel, toen de zware vijf slagen van de groote klok beneden natrilden, onder onze voeten, en het verscheen alsof met elken slag een tastbaar lichaam den toren verscheen, die daardoor van binnen leeger werd. Wij traden terzijde, om den omloop rond te gaan. Op het ongeveer een el breede pad van dit reusachtig balkon zagen wij twee bebloede vleugels van een duif liggen. „Dat is van een prooi van den havik,” zeide onze begeleider. „Dat komt dikwijls voor. Er huizen twee paren op den toren. Zij leven van de duiven, die ze pakken uit de vluchten van de menschen, die er hier in de Jordaan nogal dikwijls een duivenplat op nahouden.” Wij keken nog even naar die bloederige vleugels en dachten met een huivering aan het wreede tooneel, dat zich zooeven hier had afgespeeld.

Hoog boven de stad, op de verlaten tinnen van den reuzentoren, had daar een havik een weerloos duifje, de klauwen gegroefd in 't hijgende veeren borstje, met den scherpen snavel het arme dier levend vaneengereten! En bijna dagelijks herhaalde zich die tragedie van den strijd tusschen den sterken roofvogel en het zwakke duifje. Terwijl wij opzien naar den toren, ons verlustigen in het vroolijk klinkelen van een nationaal wijsje door het carillon, wordt daar boven terzelfder tijd een dier door een ander dier levend vaneengereten!

„Kan men dien havik niet verjagen?” vroegen wij.

„Neen, mijnheer, ze zijn moeilijk te vangen, en bij 't nest kan je niet zonder levensgevaar komen. Wie waagt er zijn leven voor een duif?”

Wij liepen nu rond, langs de vier zijden van den toren. Het was een wisselend panorama, dat telkens nieuwe schoonheden bood. Het schoonst was wel de zijde naar de Prinsengracht, waar ver achter de Rozengracht de zon onderging en de wolken zwaar dreeven met gouden randen. Beneden strekte zich een ver donkergroen land uit. Nu hier, van den omloop, kon men de geheele stad overzien en Amsterdam scheen wonderlijk klein, zeer dicht in elkaar gebouwd. Het gezicht naar de Leidschestraat-zijde was verrassend. De Prinsengracht sneed haar gebogen, glinsterende vore tot ver naar achteren en de schepen, alleen liggende op het water, waren kleiner dan de huizen, die, doordat zij naast elkaar staan, nog altijd iets massaals vertoonden.

Wij verlieten den omloop door het deurtje aan de kerkzijde en klommen hooger. De klimtocht wordt hoe langer hoe bezwaarlijker. De houten trapjes worden hoe langer hoe nauwer en grilliger en soms voelt men een trede onder zijn voeten kraken en wibbelen. Het is zaak zich goed vast te houden, niet aan de leuning, doch aan de treden zelve. En zij, die spoedig last van duizeligheid hebben, zouden verkeerd doen, terzijde te zien in de diepte van den toren, waar tusschen balken en kruisbalken een afgrond gaapt, met als bodem de bolle, harde, bronzen ruggen van de groote torenklokken. Wij treden voorzichtig trede na trede, trapje na trapje, in het flauw gele schijnsel, dat de lantaarn van onzen voorganger benedenwaarts werpt, tot wij, na gewaarschuwd te zijn voor een paar gaten terzij van de vloer, langs een nauw gangetje weder een portaal bereiken, iets ruimer dan de beide voorgaande.

Hier kunnen wij een oogenblik wachten en zelfs uitrusten op een met bruin leer bekleede bank, de zitplaats van den carillonspeler. Want dit is het carillonportaal. Vóór de bruine bank, de eenvoudige toestel van het carillon. Het bestaat uit een aantal houten handvatten, die men neerdrukken kan. Door het neerdrukken wordt een metaaldraad aan de andere zijde van het handvat in beweging gebracht. Deze draad loopt midden door den toren naar boven en staat in verbinding met een hamertje, dat tegen de klok aanslaat en zoo den klank voortbrengt. Dit carillon-klavier om met de hand te bespelen, wordt gebruikt wanneer bij feestelijke gelegenheden het carillon keur van liederen en wijsjes moet doen kwinkeleeren. Dan beklimt een blinde carillon-speler, zonder geleide, op den tast, den toren, gaat voor het klavier zitten en hier in de groote eenzaamheid, doet deze blinde de gouden klokken, haar feestliederen klinken over de stad in vreugde! Zijn er daar beneden, die, zich verlustigend in het opwekkend getjengel, den eenzamen blinden musicus gedenden? Voor het dagelijksche wijsje van half-en-heelslag zorgt het mechaniek, dat voor ons niet zichtbaar was. Dit staat onder het toren van den stads-uurwerkmaker, den heer Addicks. Vóór wij hooger klommen, om het klokkenhuis van binnen te bezichtigen, ging mijn geleider mij voor naar een uiterst nauw luikje, slechts kruipende te bereiken. Dit duwde hij open en opeens zag ik weer het panorama der stad. Doch het was niet

geraden zich ver buiten het raampje te wagen. Een schuin aflopend dakje, een soort gootrand, loopt om den toren, zonder balustrade of houvast, nauwelijks een halven Meter breed. Maar opziende naar boven, tegen den toren aan, ontwaarde ik de reusachtige wijzerplaat met de twee groote vergulde wijzers. De groote wijzer scheen mij toe, de lengte te hebben van een volwassen man. De vazen op de hoeken, die drie M. hoog zijn, verschrkten dichtbij door hare afmeting. Weder naar binnen kruipende, waagden wij het even aan het handvat van het carillon-klavier te trekken. Een heldere klank, die dadelijk van boven geleider niet konden overtreden, zonder hem en een groot deel der Amsterdamsche bevolking getuige van onze ongehoorzaamheid te maken. En misschien heeft reeds deze enkele ongewone toon de aandacht van een voorbijganger op „Lange Jan” gevestigd.

Klimmend langs nauwe trapjes opwaarts, ziende naar het warnet van metaaldraden, dat van het klavier tot aan het carillon loopt, kwamen wij eindelijk aan een luik in de zoldering en nadat dit opengestooten was, heschen wij ons omhoog op het platform van het klokkenhuis. Het is aan vier zijden open en men heeft er slechts weinig plaats, daar de metaaldraden, die naar de klokhamers voeren, schuin opwaarts gespannen, een net vormen, waarmede men niet in aanraking moet komen. In dubbele rijen hangen rondom een veertigtal klokken, grootere en kleinere, trouwe zusters, naast elkaar in de open lucht. De klokken zijn door Hemony gegoten, versierd met een sierrand van ornamentiek behandelde amouretjes met voluten in den stijl van de Italiaansche renaissance, en een randschrift, dat slechts ten deele leesbaar is, niet omdat het is versleten, maar wijl de klokken gedeeltelijk zóó naar de buitenzijde hangen, dat slechts een waaghals het zou klaarspelen ook het gedeelte van 't opschrift aan de buitenzijde te lezen. Op een der klokken las ik:

„F. Hemony me fec. Amsred. A. 1658.

Ps. 99. Laudate nomen eius quorumsvavis est....”.

Hoewel 't in het klokkenhuis flink waait, was er toch wel een beschut plaatsje achter de klokken te vinden. Thans van een hoogte van 70 M. was het vergezicht over Amsterdam nog schooner dan van den eersten omliep. Het scheen nu alsof de menschen, de rijtuigen, de trams beneden zich bewogen, als door één mechaniek. Er was in het gedoe der menschen daar beneden iets kleins, iets grotesk's. En ook in de huizen, in de grachten, vooral in de Prinsengracht, welker verloop men met zijn talrijke bruggen goed kon volgen, was iets opgezets, iets als een (nog altijd) reusachtig speelgoed. Nog steeds bleven de geluiden van de stad, het bellen der trammen, het ratelen der wagens helder opklinken. Maar de straatroep klonk al doffer, als ware hij verschemerd en opgelost in een suizend bruisen van een verre zee.

Het was half zes geworden, zonder dat wij er aan gedacht hadden. En opeens begon het carillon een: „O, schitterende kleuren van Nederland's vlag” te spelen. Het was een geweld van klokkenklanken, dat plotseling losbarstte en toch was de wijs duidelijk te onderscheiden, en zelfs zoo dichtbij, terwijl wij de metaaldraden beurtelings de hamers der klokken tegen de buitenwanden zagen trekken, klonken de klanken helder en zuiver.

Want het was avond geworden. Het hoofd omwendend, zagen wij in de stad de lichten opgaan. Het was zoo snel gebeurd, dat wij het niet gemerkt hadden. Het leek of men daar beneden opeens op hetzelfde oogenblik, de lichten in de huizen had ontstoken. En nu scheen de stad een fantasie uit een wonderland. In de Raadhuisstraat middenin blank-geel, was het, alsof terzijde de huizen rustten op gouden fondamente. En op den hoek van de Prinsengracht waren een serie winkels ook als in een brand van goud, waaruit de donkere bovenhuizen zwaar oprezen. En het water lag effen donker met stippeel-lichtjes van de schaarsche schepen en soms in het gewiegel van een deining vóór de winkelhuizen kolken van gloeiend zilver en goud.

Wij ontrukten ons aan de bekoring om nog hooger te stijgen. Een smal, donker, krakend trapje, door het duister, voerde ons omhoog naar den tweeden omliep. Hier, waar men van de vier zijden een uitzicht heeft over de stad en de dubbele, open boogramen van ijzeren stangen voorzien, u het beschouwen nog gemakkelijker maken dan op het klokkenhuis-platform, waar klokken en draden 't uitzicht eenigszins belemmeren, bleven wij in verrukking staren naar die schoone droomstad daar ver beneden aan onze voeten. „Nog hooger?” vroegen wij ten laatste. Maar onze geleider knikte afwijzend. „Het is te gevaarlijk. En ik schaam mij niet om het te zeggen, ik durf het niet.” En inderdaad, het scheen ons levensgevaarlijk toe, tot in de Keizerskroon te klauteren. Want de eenige weg opwaarts bestaat in een losstaande, gewone glazenwasschers-leer, ietwat doorbuigend en zwiepend in den wind, en één duizeligheid of een misstap doet u onvermijdelijk door de open vensterlooze boogramen van een hoogte van ongeveer 75 M. storten! En toch, telkenmale als van den top van onzen Westertoren de vlag waait, heeft een mensch deze levensgevaarlijke klimpartij moeten wagen! Waarlijk, daartoe behoort oefening, kalmte en moed!

Nog eenmaal blikten wij over de stad, zagen haar liggen onder de gazig-gouden wazen van het avondlicht, met de vensters der huizen stralend en fonkelend van geel-goud en wit-goud licht, een tooverstad uit een sprookje. Toen begon de terugreis. Snel en gemakkelijker dan het opklimmen ging het afdalen, hoewel het nu geheel duister in den toren was en de lantaarn van Wouter ons maar weinig licht verschafte.

En toen wij in den avond weder buiten stonden en nog eens naar den slanken reus opstaarden, dachten wij er met leedwezen aan, dat onze schoone stad helaas geen goede gelegenheid biedt, vanwaar men haar in vogelvlucht kan beschouwen. Want waarlijk, zoo het ons vergund ware, zouden wij nogmaals, terwille van het schoone uitzicht, de moeite van het bestijgen van den Westertoren overhebben.

BERNARD CANTER.

SLANGENHUID.

VEELAL wordt gesproken van een geschubde slangen-huid. Feitelijk zijn de vaak zoo grillig mooi gekleurde schilden, welke de teekening der slangen-huid vormen, geen eigenlijke schubben; 't zijn verhevenheden, stukjes lederhuid met uitspringende randen, waartegen de geplooidde opperhuid ligt aangesloten, wat het uiterlijk van over elkaar liggende schubben geeft. De opperhuid in haar geheel wordt door de slangen op gezette tijden uitgetrokken; adders b.v. doen dit ongeveer om de twee maanden in het zomerhalfjaar. De dieren wringen zich dan door een engte tusschen heestertakken of steenen, waarbij ze hun huid binnenstbuiten achterlaten en dus zichzelf stroopen. In boschachtige streken vindt men die huiden wel, vaak hebben ze dan echter al veel van wind en weer te lijden gehad.

Slangenhuiden kunnen echter zeer goed geprepareerd worden, vooral die van de reuzenslangen, — en wel te verwonderen is het, dat nog geen industrie daarvan een of ander gebruik gemaakt heeft. Slechts eens zagen we een wandelstok, welke geheel aansluitend was overtrokken met een prachtig geteekende slangen-huid.

Dit najaar echter zal, volgens de modebladen, de slangen-huid voor het eerst in de kleedingindustrie worden toegepast. Gerret, een Engelsch mode-artist, stelt zich voor de veerkrachtige, bijna onverslijtbare en waterdichte huiden der reuzenslangen te verwerken tot schoeisel, ceintuurs enz. voor dames, benevens tot sportschoenen en manchetten voor auto-costumes der heeren.

De prachtige lengtestrepen der slangenlijven zullen haar diensten bewijzen om aan corpulenten optische slankheid te verleen, al te slanke figuren breedte te schenken. Streepschoeisel zal den voet elk gewenscht voorkomen geven kunnen.

't Is mogelijk, dat deze „dernier cri” bij de dames voor een seizoen opgang maken kan, — een vest van slangenvellen lijkt ons voorloopig meer geëigend voor den ondernemer van een menagerie, dan dat we er een algemeene toekomst in zien. We leven immers in de eeuw der poreuze normaalkleding?

G.

GELUK.

Geluk? — Werp eens een blik door een breed raam
In een door lampenschijn verlicht vertrek,
Waar men geen blinden sloot, men sloot het hek
En in den hof komt niemand. Men is saam

Vereenigd rond de lamp. — Zet maar geen naam,
Elk kent wel hier of daar zoo'n rust'ge plek —
Men leest, men rookt en kijkt maar. Trek voor trek
Zou ik ze teekenen, was ik bekwaam;

Dan wist ook gij ineens, wie of het zijn.
Zoo is nu het geluk, zulk stil vereen-
van-menschen om een lamp, die helder brandt;

Zij zitten daar maar zoo.... Men leest de krant;
Zij zitten daar maar zoo.... zijn niet alleen....
Geluk is niet-zijn-eenzaam rond wat schijn.

J. H. DE VEER.

ENKELE DRUPPELS.

Er viel een lichte regen en de bloemen,
Die hielden d'adem in — het was té zwoel —
Herinneren op eens zich 's levens doel:
Te lokken uit de velen, die ze omzoemen,

Den allerdelste, hem, die beroemen
Zich kan te zijn volmaakt. — Het werd niet koel,
Maar 't geurt zoo lieflijk, dat ik diep, diep voel,
Wat zij, die leven zoo, het leven noemen.

Zij ademen 't nu uit in lange zuchten,
Nu hunk'rend naar de weerkomst van die vluchtten
Voor 't noodweer onder 't schuttend groene blad,
Verbergend overal zich, waar schijnt veilig
Dat beetje leven, ook d'insekten heilig;
Zoo groot is d'invloed van wat druppelen nat.

J. H. DE VEER.

VERBETERING.

In het artikel: „Een praatje over klokken”, komt voor in No. 47, blz. 564, 1^e kolom regel 29 van onderen: Heerenveen, dit is een zetfout. Men gelieve te lezen: Hoogeveen.

Foto Dr. P. H. Enthoven.

RANGOON. SHWE DAGON PAGODE.

REISINDRUKKEN UIT BRITSCH-INDIË.

HET was de „Lama”, een geriefelijke tropenboot, die ons langs de kusten van Siam naar de golf van Martaban droeg. Na in tropisch Nederland en in de Straits Settlements van het prachtige natuurschoon genoten te hebben, zouden we morgen in Rangoon, den sleutel van het wonderland Burma, voet aan wal zetten. Burma, een van de weinige oorden, waar het zuivere Boeddhisme heerscht, onbedorven door den invloed der Europeanen.

Ik moet bekennen, onze stoutste verwachtingen werden nog ver overtroffen; onvergetelijk was de indruk, dien deze streken maakten.

Rangoon zelve is een groote, drukke en warme stad, waar 't

Britsche element overheerscht. Nadat de machtige koning Mindon Min in 1878 door zijnen onbeduidenden zoon Thebaw was opgevolgd en nadat verscheiden onregelmatigheden hadden plaats gegrepen, drongen de Engelschen in 1885 het land binnen en lifden Opper- en Neder-Burma bij hunne koloniën in. De laatste telg van 't eenmaal zoo roemrijke vorstenhuis, toeft thans in ballingschap te Ratnagiri, ten Z. van Bombay. Ook wij Hollanders hadden aan 't einde der 16de eeuw eene nederzetting in deze streken, doch na eene oneenigheid met den gouverneur van Pegu werden de Nederlanders omstreeks 1650 verdreven, om eerst veel later terug te keeren.

Burma heeft grooten export van handelswaren; vooral edelsteenen, kostbare metalen en zijde. Bovenaan echter staat de rijst en het djati-hout, dat op de werven door olifanten opgestapeld en versjouwd wordt. Merkwaardig is het te zien, hoe correct deze viervoeters hun werk verrichten en hoe zij spelenderwijs met de grootste kalmte geweldige balken als lucifers wegdragen.

* * *

Den clou van Burma vormen de Pagoden, waarvan de Shwe Dagon Pagode, die de heiligste reliquie, de 8 haren van Boeddhia Gautama, in haar bezit heeft, de meest bekende is.

Dit complex van tempels en offerplaatsen is een waar meesterstuk van bouwkunst; het prachtigste houtsnijwerk, de mooiste producten der beeldhouwkunst, alles is hier vereenigd. Op dit uitgestrekte terrein staat de eene pagode naast de andere; de oudste dateeren uit de 6de eeuw v. Christus. Alle bevatten ze afbeeldingen der Godheid, nu eens van steen of hout vervaardigd, dan weer van puur melkweit marmor of massief goud, behangen met de kostbaarste juweelen. Altijd weer dat kalme gezicht van den Boeddhia, de oogen peinzend in de verte gericht, in stille meditatie verdiept. Tusschen de tempels in steken hier eenige palmen hunne hoofden vredig omhoog, elders verrijzen grillige monsters. Slangen, zich kronkelend om een ouden boomstam; geweldige draken met wijd gapenden muil en opgeheven voorpoot, de klauwen uitgestoken, als 't ware om den ongenooden binnendringer te vermorzelen.

Een magischen indruk maakte dit geheel des avonds bij volle maan. Rustige kalmte heerschte in de zoele atmosfeer; zacht klonk het geschuifel der monniken, die het avondoffer kwamen volbrengen. En boven alles domineerde dat glasheldere tikken der klokjes, opgehangen aan den top der Pagode (den z.g.n. ti) en geleidelijk door den wind heen en weer bewogen.

Waarlijk, zoo ooit, dan waande ik mij zeker hier in een andere wereld, totaal losgewerkt van het alledaagsch zijn, in een geheel aparte sfeer levend.

Ook het binnenland, Opper-Burma, grenzend aan China, Mandalay, de vroegere residentie der afstammelingen van Alom-

Foto Dr. P. H. Enthoven.

MANDALAY. MAHA MYAT MUNI.

pra, is al even interessant voor den vreemdeling. Overal, in de dorste streken, zoowel als in de lommerrijkste valleien, verrijzen de Pagoden bij tientallen; sommige uit klei geboetseerd, andere opgetrokken van kostbaar marmer of blinkend koper, al naar gelang van den maatschappelijken stand van den schenker. Het behoort n.l. tot de grootste verdiensten voor deze sekte der Boeddhisten, een pagode met een afbeelding der Godheid er in te stichten; alleen hierdoor al wordt de gever een heilige op aarde. Vandaar dan ook, dat de nieuwe tempels als paddenstoelen verrijzen, terwijl de mooiste oude gebouwen onaangeroerd verweeren en vergaan.

Hoog boven in de bergen ontspringt de Irrawaddy, een typische, vrij lastig bevaarbare, tropenrivier. Nu eens vloeit zij rustig door een breede vlakte met dorre kale oevers, waar verzenkende zonnestralen de flora geheel verdroogd hebben. Af en toe glijdt een logge krokodil in 't water terug, door de voorbij drijvende boot gestoord in zijn middagdut op een gloeiende zandbank. Verderop slingert de Irrawaddy zich met groote stroomversnellingen door een nauwdal, waar frissche bosschen tot in 't water doordringen en steile heuvels, rijk aan petroleumbronnen, den rivierloop begrenzen. Hier wemelt het van prachtige vogels; bontgevederde papegaaien, die krijschend van tak tot tak springen; statige flamingo's, op één been in 't water staand. Eindelijk mondt de rivier, in deltavorm evenals de Nijl, in de Golf van Bengalen uit.

Het was in deze streken, dat wij door een toeval kennis maakten met den Opperpriester van Neder-Burma, Uvilath Thathanahiu Myeksansiadau. De drager van dezen weidschen naam, ondanks zijn primitieve kleederdracht een zeer beschaafd en ontwikkeld man, informeerde belangstellend naar herkomst en doel van onze reis, en voerde, met behulp van een tolk, een geregeld, geanimeerd gesprek. Bijzonder prettig stemde Uvilath het aanbod om gefotografeerd te worden; wij moesten hem in een waardige houding vereeuwigen, terwijl zijn dienaar den pajong, het symbool der macht en stigma van rang en stand, boven des meesters hoofd hield.

(Slot volgt).

Dr. P. H. ENTHOVEN.

HET LANDGOED HAGENAU

IN „Buiten” hebben reeds een groot aantal prachtig geïllustreerde artikelen gestaan over kasteelen en buitenverblijven, gelegen langs den vermaarden Veluwezoom. Ik denk aan het Deutsche-Keizerbezoek, aan het pleidooi voor het behoud van den Doorwerth, aan de beschrijving van Sonsbeek, om niet eens te spreken van de heerlijke afbeeldingen, die de kunstenaar-fotograaf Vogt genomen heeft in onze nooit volprezen omstreken. Wie herinnert zich niet zijne boschlanen bij Wolfheze, zijne Betuwe-gezichten van af den Wageningschen Berg, wie heeft, — aan mooie afbeeldingen denkende — niet de „eerste rijp” van Henri Meyer voor oogen? Ja, „Buiten” heeft steeds met groote welwillendheid een ruime plaats opengehouden voor het in woord en beeld brengen van schoone Veluweplekjes.

Die gastvrijheid gedacht ik, toen ik dezer dagen de redactie schreef, dat „de kostelijke zoom van 't vale kleed” door een groot onheil bedreigd wordt, dat de groene bosschenreeks wreed zal worden gescheurd, dat 't vriendelijke Dieren zijn zoo gezochte schoonheid zal verliezen, omdat de meestbekende wandelingen hoogstwaarschijnlijk zullen verdwijnen, daar het uitgestrekte bosch- en jachtgoed Hagenau dezer dagen publiek en in perceelen verkocht zal worden.

Reeds weken geleden hebben heeren houtkopers tot op een cent na de houtwaarde getaxeerd, van de beuken- en eikenwouden, van de lange boschlanen en de vroolijke gemengde aanplantingen.

Noode zag ik ze verschijnen — de houtkopers — met hun duimstokken en meetbanden, noode zeg ik, niet om de menschen zelf, maar om het doel, waarmede ze Dieren in dit najaar bezochten. Immers, ze kwamen niet om te genieten van de herfstheerlijkheid, ze kwamen ook niet als genoodigden ter jacht, ze kwamen..... om het bosch ten doode op te schrijven, te taxeerden. Heele dagen zwierven ze rond door de lanen, langs de kronkelende boschpaadjes, dagen brachten ze door in 't zonnige sprookjes-mooie herfstwoud, maar 't kwam mij voor, dat ze weinig oog hadden voor dat mooie en al ware dit wél het geval, dan toch zaten bij hen commercieele overwegingen vóór. Och, wie kan, wie mag 't hun kwalijk nemen, zaken zijn zaken, en een boom

Foto Dr. P. H. Enthoven.

DE OPPERPRIESTER VAN NEDER-BURMA, UVILATH THATHANAHIU MYEKSANSIADAU.

is een stuk hout van zoo en zoo-veel M³. inhoud, van zoo en zoo-veel waarde en van die en die kwaliteitsklasse. Zeker, zulke menschen moeten er ook zijn, dat zijn 't praktische menschen, maar 't is 'mij een onmogelijkheid zoo praktisch te zijn, en ook kon ik me bij het doorwandelen van Hagenau's schoone dreven niet neerleggen bij de gedachte: „Och, er is toch niets meer aan te doen.”

En in welk tijdschrift kon ik nu met meer succes een pleidooi houden voor 't bewaard blijven van Neêrlands natuurschoon, dan in „Buiten”, in welke periodiek zou ik beter van Hagenau's boschpracht kunnen verhalen en waarin zou ik gemakkelijker hen bereiken, die zich interesseeren voor onze Nederlandsche buitens en bosschen, zich er misschien zóó voor interesseeren, en 't waarschijnlijk verloren gaan van meer dan 500 H.A. prachtig woud zóó betreuren, dat ze den slag, die Dieren staat te treffen, zullen afwenden?

Wanneer gij het welvarende dorp Dieren kent, dan zult ge bij uw laatste bezoek opgemerkt hebben, dat er overal gebouwd werd, dat er steeds meer villatjes en optrekjes verrijzen met serres en open veranda's, maar vooral met véél slaapgelegenheid. In de hôtels, Westhof en de Kroon, is het 's zomers altijd eivol en langs den schoonen Dierenschen straatweg — voerend naar 't liefgelegen Ellecom — vooral des Zondags een va-et-vient van fietsers, auto's en equipages. Tien tegen één, dat ge in 't oude Dieren kennissen uit Arnhem ontmoet, die er voor een dagje vertoeven, en ook behoeft het u niet te verwonderen een u welbekende Zutfensche familie aan te treffen op den vermaarden veertienlanen-berg, die door Prins Willem IV den Carolinaberg gedoopt werd naar zijne heerschzuchtige dochter. In zeker opzicht mag men Dieren beschouwen als een concentratiepunt, waartoe de gemakkelijke spoorweg-verbindingen niet weinig medewerken.

Foto Dr. P. H. Enthoven.

MANDALAY. QUEENS GOLDEN MONASTERY.

Foto Jos. Raemaekers HET LANDGOED HAGENAU. BOSCHGEZICHT.

Voor vele Zutfensche en Arnhemsche families is 't vriendelijk stadachtige plaatsje het ontmoetingspunt, vanwaar men gezamenlijk wandeltochten onderneemt door de heerlijke bosschen, om na een dag genieten uit te rusten op den Geitenberg of de Carolina-hoeve, in de wandeling „boer Pruis" geheeten, en te smullen van de overheerlijke pannekoeken, welke vrouw Pruis bakt. Dit „slot van den dag" prijkte op een groot aantal van die dagprogrames en veler blijde herinnering zal teruggaan op dit eenvoudige Geldersche landhuis.

Dat alles kan nu misschien spoedig voorbij zijn en Dieren zal door vele vreemdelingen gepasseerd worden, daar men zijn geld wel ergens anders in mooiere streken zal verteren. Men beweert wel, dat niet alles zal worden gekapt en er kans bestaat, dat groote gedeelten genaast zullen worden, doch het zijn slechts „des on-dits", en het meest voor de hand liggende geval is, dat 't geheele woud zal kaal geslagen worden, en, na een paar jaar braak gelegen te hebben, vervangen wordt door piepjonge mijnhout plantages, groote perceelen akkermaalshout, aardappel- en roggevelden. Ik hoop, dat ik deze zaak te pessimistisch inzie, en dat de „on-dits" werkelijk plaats zullen vinden, doch andere dergelijke gevallen, (denk maar eens aan den W ildenborch te Lochem), geven mij niet zoo heel veel hoop.

Tot aan de Onzalige bosschen — 't nemus infestum van Keizer Julianus — strekt Hagenau zich uit en de varen-overwelfde boschgrond bij den Molen en Weversbergen, is begroeid met één dicht aaneengesloten sphagnumkleed. Onder de hoog-stammige den-nen groeien groote boschbesstruiken en op enkele plaatsen heeft de met grijze korstmos begroeide heidestruik een lengte van meer dan 1 Meter bereikt.

Daar zijn we in de oude Wildbaan, die door Prins Willem II in 1648 en 1649 werd aangelegd. Deze vorst uit het Oranjehuis had op den 2den September van het jaar 1647 de kommanderij-goederen van het Duitsche Huis te Utrecht gekocht voor een som van 147000 gulden. In het eerwaardige boek, dat Arend van Slichtenhorst schreef in 1654 en dat den titel van „Geldersse

Foto Jos. Raemaekers. HERFST OP HET LANDGOED HAGENAU.

Geschiedenissen" voert, vindt men een reliefkaart van „Sijn Hoochheys Wiltbaen tot Dyren", welke uit een complex van zeven bosschen bestond.

In de geschiedenis van Gelderland komt meermalen het woord Wildbane of Wildban voor, dat niets anders dan een jachtgebied beteekent en volstrekt niet rondom afgesloten behoeft te zijn. De Dierensche Wiltbaan heeft echter juist door zijne afsluiting een zekere vermaardheid verkregen.

Bovenvermelde kaart leert tevens, dat de weg van Arnhem naar Zutfen dwars door deze Wiltbaan liep. Op de hoogte van de eerste dwarslaan naar het bosch (nu de Oostlaan) kwam men er door een poort in en ongeveer op de plaats, waar nu de hoofdlaan van Hagenau op den straatweg uitkomt, verliet men de bezitting weer. Vele der namen, die ik op die prent aantrof, worden nu ook nog aan de verschillende onderdeelen van Hagenau gegeven, maar de toenmalige bezitting was grooter dan thans. Binnen de schutting, die vier uren in omvang mat en natuurlijk schatten gelds gekost heeft, lagen o.a. behalve het oude jachthuis en de kaatsbaan; het Ellekomsche bosch, de Ellekomsche Enk, een gedeelte van het Asseltsche bosch, de Rouwenberg met zijn lusthuis en tal van bergen, die in hun namen nog herinneren aan het woud zonder genade, als de Donderberg, de Nespenberg, vanwaar de naam Essop afkomstig is, de Ronde berg, de Tafelberg en de Steenberg. Deze laatste is de zoo bekende Sterreberg, waarvan uit 14 lanen stervormig loopen.

Hoeveel gelden ook aan den kostelijken muur besteed waren, toch kon hij den strijd tegen de zware stortregens en het van de hooge Veluwe afstroomende water slechts 12 jaar uithouden; toen werd hij voor afbraak verkocht en moest de Wiltbaan open blijven liggen.

Ook Willem III jaagde zeer veel in de bosschen en aan hem danken we den historischen Koningsweg, welke vanaf het Huis te Dieren over de Veluwe steeds in Westelijke richting naar Ede liep, doch nu op vele plaatsen overstoven is, zoodat hij niet meer in zijn geheel te volgen is. Het gedeelte binnen Hagenau's gebied gelegen, is wel het schoonste en heeft het karakter van een prachtige allée met een trotsche beplanting van sparren en beuken. Dicht bij het begin van deze laan staat het jachthuis van Hagenau.

Stel u niet voor een chalet met torens, balcon, rustieke erkers, ook geen degelijk ouderwetsch jachtslot... dan zal Hagenau u erg tegenvallen. Het jachthuis bestaat uit een tweetal kamers, welke aangebouwd zijn bij een boschbaaswoning. Eenvoudiger kan het al niet, een slaap- of logeerkamer en een zitkamer vol jachttropeeën, hertenkoppen, geweien, opgezette vogels, etc. Het is er klein, zelfs een weinig bekrompen en het huisje is niet in overeenstemming met de vorstelijke bezitting van 548.35.04 H.A. aaneengesloten bosch. Als men er u niet attent op maakt, loopt ge er voorbij, ziet het aan voor een houtvesters- of rentmeesterswoning. Veel schilderachtiger vond ik dan ook de groote steenen schuur, die het jachthuis in grootte en hoogte bijna overtrof.

Het landgoed, waarvan Mr. F. A. Reekers de tegenwoordige eigenaar is, wordt ten Oosten begrensd door een prachtige boschlaan, de Oostlaan, waarvan een afbeelding bij dit artikel opgenomen is. Zij voert van den spoorweg in een half uur naar de uitspanning de Geitenberg.

Het is een prachtige laan, die Oostlaan!

Eerst staan er krachtige beuken, vol levenslust, die de armen naar elkaar toereiken tot een gewelf van bladeren; later loopt zij onder hooge pijnboomen voort, met wuivende naalddruiken en rosgloeiende stammen!

De afbeelding werd genomen op het punt, waar een der voornaamste Sterreberg-wegen uitkomt op de Oostlaan in de onmiddellijke nabijheid der uitspanning. Daar was het op den laten Octoberdag wondermooi. Hoog negen de schubbige stammen heen en weer, zacht suisde 't in de kronen, waardoor het blauw van den zonnigen najaarshemel te genieten was.

In de Oostlaan begroeten we één van de ontelbare boschwegen, welke het woud zijne wondere bekoring geven, want de lanen maken de oude Dierensche Plantage tot zulk een gezochte wandelplaats. Ofschoon een zekere 17-eeuwsche aanleg nog overal te bespeuren is, zoo heeft de natuur hier haar schoonheid weder herwonnen en het door menschen aangelegde op een geheel eenige wijze vermooid. Soms komt het voor, dat men midden op een mosbegroeiden boschweg een rijtje slanke berkjes ziet, of een groepje kastanjes, en alle wegen — zonder uitzondering — zijn doorploegd met schilderachtige karresporen, waar bij mijn bezoek de roodkoperen beukebladeren in samenhoopten!

Maar de schoonste laan van Hagenau is „de Lange Juffer", een boschweg, die eerst loopend door de Plantage, verder gaat door de meest afwisselende woudpartijen. Nu eens wordt zij overschaduwd door een dicht koepeldak van beukeblad, dan weer loopt zij langs een rij Amerikaansche eiken, die eerst in den nabijst den eenzamen wandelaar verrukken door hun schitterende pracht van rood en groen. Soms ook snijdt zij een

dicht dennebosch, waar op den muffen grond kleurige paddenstoelen groeien, en talrijk zijn de blank-zilveren berkenwallen, die men op een wandeltocht langs de Lange Juffer passeert. Over een afstand van wel 2 uur loopt deze heerlijke boschweg in Noord-Westelijke richting en eindigt ten slotte aan den zoom van het stille bosch, ver achter den romantischen Essop. Een goeden indruk krijgt men van dezen afwisselenden weg door de afbeelding, die de oude schilderachtige dennen vereeuwigd. Ze zijn alle geteekend! In het veilingboekje is deze rij aangegeven met N°. 35, sectie M., grondperceel XIV. kadastraal 84 — en in de omschrijving staat „zwarte dennen op weg „Lange Juffer”. Somber zwart waren cijfers geklodderd op een gemaakte wond en dik was de kleverige hars over deze doodsteekens heengedropen.

Net zoo lang hebben we met het kiektoestel gewerkt, tot we de stoere, eerwaardige pijnen „er op” kregen, zonder dat men herinnerd werd aan den dood, dien zij sterven zullen. Jaren lang zijn deze ernstige dennen ontsnapt aan het bod van den houtkooper, maar nu zullen ze vallen! — hebben ze hun tijd uitgeleefd! En al mogen wij, natuurvrienden, 't ook betreuren, dat deze indrukwekkende stammen zullen heengaan, toch kunnen we een eigenaar niet hard vallen eindelijk er toe over te gaan de oudste te kappen, want zulke schilderachtige verwrongen exemplaren zijn maar al te dikwijls besmettingshaarden voor de hen omringende boomen. Uit een oogpunt van boschbouwkunde dienen ze opgeruimd te worden en ik zal de laatste zijn om over deze noodzakelijke kapping ach en wee te roepen. Ook is een bosch niet aangelegd voor 't zuivere natuurgenoet, er zitten nog andere oogmerken voor; 't moet ook zijn rente geven en een goed beheerd bosch kan zeer zeker een aardige rente opleveren. Gekapt dient er dus te worden, maar nooit is het goed te keuren, dat er — zooals met Hagenau wellicht zal plaats vinden — ineens een heel bosch wordt kaalgeslagen. Door alle houttelers is dit argument erkend en in de laatste jaren doet men dan ook zeer veel moeite op groote landgoederen een gemengde beplanting te krijgen. Hier dieper op in te gaan acht ik in dit tijdschrift minder op zijn plaats, doch nogmaals kan ik niet nalaten er op te wijzen, dat het in eens rooien van een woud als Hagenau in een goed geciviliseerd land eigenlijk niet mocht plaats vinden, vooral niet dáár mag plaats vinden, waar zulk een bosch als een welvaartbron te beschouwen is voor een geheele streek, en met vele natuurvrienden mede, waaronder ik in de eerste plaats dien te noemen Mr. A. C. van Daalen te Bennekom, lijkt het me noodig toe aan te dringen op een behoorlijke boschwetgeving, waardoor men niet alleen verzekerd zal zijn de mooie bosschen, die we helaas te weinig bezitten, te behouden, doch waardoor de rentabiliteit van een woud ongetwijfeld grooter zou zijn dan thans.

Ik sluit dit artikelje met den wensch uit te spreken, dat het door velen onderschatte gevaar van den Veluwe-rand zal afgewend worden, en men ook in de volgende jaren nog kan spreken van den groenen zoom, die zich van Wageningen tot Dieren uitstrekt.

D. J. VAN DER VEN.

Foto Jos. Raemackers HET LANDGOED HAGENAU.
OUDE DENNEN LANGS „DE LANGE JUFFER”.

Foto Jos. Raemackers

HET LANDGOED HAGENAU. BLADHARKEN.

NASCHRIFT. Inmiddels is het ons aangenaam te kunnen mededeelen dat Hagenau behouden is en voorloopig aangekocht werd door de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Gaarne nemen wij het slot van het ingezonden stuk van Dr. Oudemans uit het *Hölsbl.* over, daarbij den wensch uitende dat de zoo noodige medewerking niet achterwege moge blijven.

„In de enkele dagen, waarbinnen de beslissing tot stand moest komen, is voor de grootste massa van het vereischte bedrag, dat als eene 3 pCt. eerste hypothecaire obligatie-leening zal worden uitgegeven, reeds ondershands ingeschreven. Toch ontbreekt er nog eene aanzienlijke som aan. Het is onze hoop, dat ook deze ondershands zal kunnen worden geplaatst en ik noodig allen, die deze bij uitstek nationale zaak willen helpen tot stand brengen, uit, zich in verbinding te stellen met Mr. P. G. van Tienhoven, Heerengracht 184, Amsterdam, Penningmeester der Vereeniging, of met den ondergeteekende.

„Wij stellen vertrouwen in den meer en meer opbloeienden zin, om ons mooie land in eere te houden en daarvoor iets over te hebben — moge dat vertrouwen niet worden beschaamd!”

De Voorzitter der Vereeniging tot Behoud van
Natuurmonumenten in Nederland,

Dr. J. TH. OUDEMANS, P. Potterstr. 12, Amsterdam

SNEEUWBALLEN.

HET voorjaar en de voorzomer is de tijd, waarin de meeste heesters bloeien, en zij of hij, die het geluk heeft, dat de tuin met overleg beplant en met een goede keuze van heesters en boomen voorzien is, zal zich dan in een overvloed van bloemen kunnen verheugen. Wilden wij ze allen opsommen, die in de maanden Mei en Juni bloeien, de lijst zou zeker een paar kolommen van dit blad beslaan.

Jammer is het dan ook, dat er nog zoo betrekkelijk weinig van goede bloemheesters gebruik gemaakt wordt en vooral ook, dat zij daar, waar zij staan, zoo dikwijls mishandeld worden, waardoor er van bloeien bijzonder weinig terecht komt. Niets is toch gevaarlijker voor den bloei der heesters, dan wanneer in het voorjaar de tuinman komt om ze z.g.n. te snoeien. Alle takken en twijgen, die dikwijls dicht met bloemknoppen bezet zijn, worden dan weggesneden, omdat ze iets buiten de heesters uitsteken en met den bloei wordt daarbij heelemaal geen rekening gehouden. Wij kunnen alle liefhebbers van bloemheesters dan ook ten sterkste aanraden, staat nooit toe, dat uw tuinman in het voorjaar de heesters gaat snoeien, mits gij overtuigd zijt, dat hij ze goed kent en weet, wat hij doen en laten moet. Gelukkig beginnen de tuinlieden te begrijpen, dat ook de heestersnoei een onderdeel van hun vak uitmaakt en gaan zij zich daar gaandeweg meer en meer op toeleggen. Het tuinbouwonderwijs begint ook in deze richting goede vruchten te dragen.

Onder de heesters, die in het voorjaar ons met een overvloed van bloemen verheugen, nemen de Sneeuwballen een eerste plaats in. Twee soorten treden vooral op den voorgrond, n.l. de Geldersche Roos, de *Viburnum Opulus*, en nog meer de steriele vorm of Sneeuwbal, de *Viburnum Opulus sterile* en de Japansche Sneeuwbal de *Viburnum tomentosum plicatum*, waarvan ook de steriele vorm bijzonder mooi is.

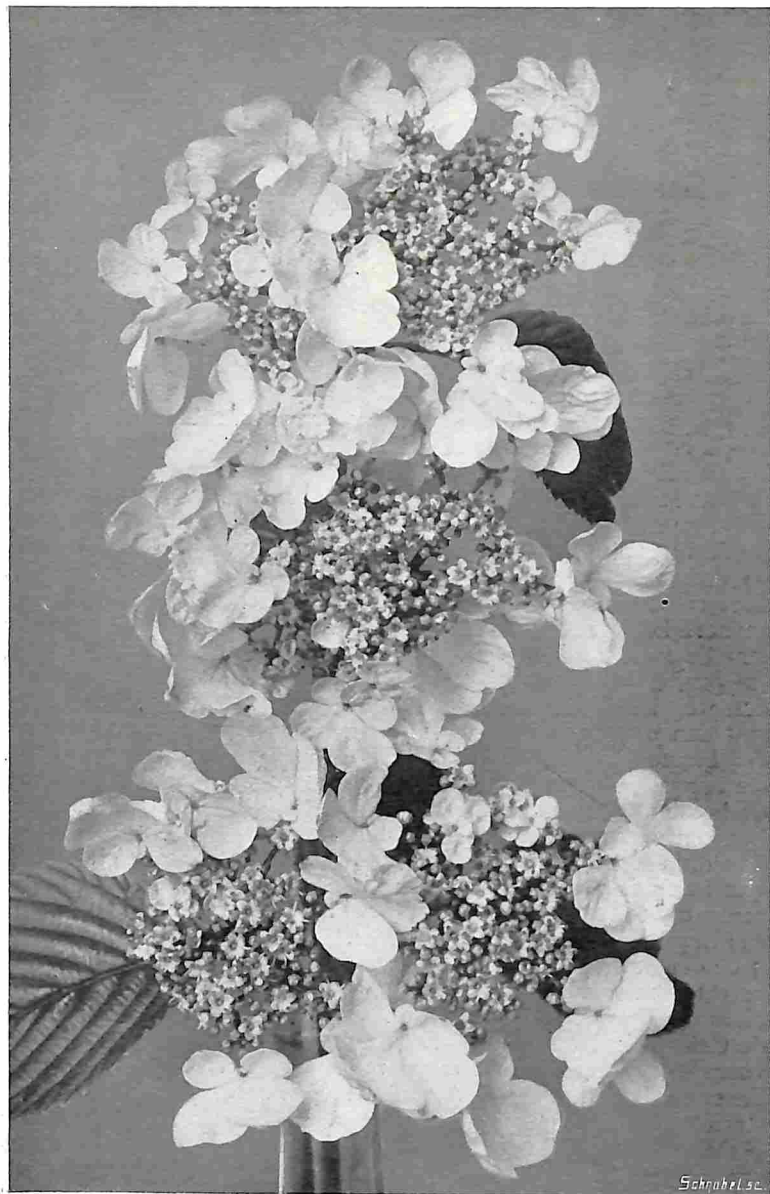
De Gewone Sneeuwbal is in geheel Midden-Europa en ook in ons land inheemsch. Behalve onder dezen komt zij ook onder de namen Geldersche Roos of Watervlier voor. Waaraan hij dezen eersten naam te danken heeft, is mij niet duidelijk kunnen worden. Zeker is het, dat deze naam reeds zeer oud is, want Dodonaeus maakt er op pag. 1324 van zijn vermaard in 1618 verschenen

BLOEIWIJZEN VAN DEN GEWONEN SNEEUWBAL. ($\frac{1}{2}$ NAT. GR.) STERIELE VORM.

Cruydtboek reeds melding van en zegt: „De tweede sorte, mits dat ze van bloemen dubbel is ende schoon gelyck een witte Roose, wort daerom hier te lande veel geacht, ende *Geldersche Roose* geheeten.” Eigenaardig is het zeker, dat deze struik ook in Frankrijk onder den naam *Rose de Gueldre* en in Engeland als *Guelder Rose* bekend is. Den naam *Watervliet* dankt hij waarschijnlijk aan het feit, dat hij gewoonlijk aan de oevers van beken of vaarten wordt gevonden, omdat hij de voorkeur geeft aan een vochtige standplaats. De naam *Sneeuwbal* wordt in den regel voor de steriele — gewoonlijk minder juist dubbele — vorm gebruikt, en slaat op het uiterlijk der bloeiwijzen, die, zooals bij-

BLOEIWIJZEN VAN DEN JAPANSCHEN SNEEUWBAL. ($\frac{1}{2}$ NAT. GR.) FERTIELE VORM.

gaande afbeelding duidelijk toont, veel aan werkelijke sneeuwballen doen denken. Ook de oorsprong van den Latijnschen naam *Viburnum* is niet bekend. Wijlen Prof. Oudemans zegt daaromtrent in zijn „*Flora van Nederland*”: „De oorsprong van het woord *Viburnum* is duister. Men meent echter, dat het met het Lat. *Vibex*, striem” overdrachtelijk „zweep” in verband kan staan, en dan zouden de buigzame takken tot de keuze van het woord aanleiding hebben kunnen geven. Ook lazen wij wel, dat het woord afstamt van het Lat. woord *viere*, dat binden beteekent en zou slaan op de buigzaamheid der takken. Zeker is het, dat de naam zeer oud is en reeds door de Romeinen gebruikt werd.”

De gewone *Viburnum Opulus* is een boomachtige heester, die drie à vier Meter hoog wordt. Zijn bladeren zijn vrij breed, drielobbig, getand, min of meer gerimpeld en helder groen. Tegen het najaar verkrijgen zij gewoonlijk een mooie, roode kleur. In Mei of Juni verschijnen de bloemen aan de jonge twijgen, zij zijn tot tuilen vereenigd. Bij deze bloeiwijzen doet zich nu het interessante verschijnsel voor, dat zij tweeërlei bloemen dragen, de bloemen, die er midden op staan, zijn klein, klokvormig, regelmatig en vuil wit, de randbloemen gewoonlijk groot, plat, onregelmatig en zuiver wit. Daarbij vindt men beschouwing in de binnenste bloemen meeldraden en stampers, terwijl die in de buitenste geheel ontbreken, waardoor die dan ook onvruchtbaar zijn. Op de bloemen volgen in het najaar helderroode, elliptische bessen, die ieder één steen bevatten.

Zoowel in het voorjaar, wanneer de struik met bloemen overdekt is, als in het najaar, wanneer hij met zijn roode bessen prijkt, is de *Geldersche Roos* een prachtige heester, wel waard om aangeplant te worden.

De bessen verspreiden, vooral wanneer zij aan het verrotten zijn, een zeer onaangename lucht, wat niet wegneemt, dat zij in Sibië en Scandinavië, met honing vermengd, gegeten worden. Ook distilleert men er daar een geestrijken drank uit.

Veel mooier nog dan de *Geldersche roos* is de *Sneeuwbal*, die in werkelijkheid niet anders dan een onvruchtbare variëteit van hem is, en dan ook den wetenschappelijken naam draagt van *Viburnum Opulus sterile*. In zijn algemeen voorkomen gelijkt de *Sneeuwbal* volkomen op de *Geldersche Roos* en het verschil is dan ook uitsluitend te vinden in de bloemen en de bloeiwijzen. Bij den eersten toch zijn ook de middelste bloemen van den bloemtul geheel onvruchtbaar geworden, de stampers en meeldraden ontbreken, doch de bloembladeren zijn daarentegen aanmerkelijk grooter en zuiver wit van kleur. Ook de bloeiwijzen zijn veranderd, de schermvormige bloemtulen zijn zuiver bolvormig geworden, en, zooals de afbeelding dan ook duidelijk laat zien, gelijken zij op eenigen afstand volkomen op groote, zuiver witte ballen.

Onnoodig zal het wel zijn te zeggen, dat een krachtig ontwikkelde *Sneeuwbal*, in vollen bloei staande, wanneer de witte bloeiwijzen naar alle zijden van zijn takken hangen, een prachtig gezicht oplevert en dan ook voor tuinversiering uitnemend geschikt is. Het voortkweken van de *Geldersche Roos* geschiedt door zaden, van den *Sneeuwbal* voornamelijk door afleggen of veredelen, doch een gewoon liefhebber doet verreweg het best jonge heesters bij een solieden boomkweker te bestellen; duur zijn zij gewoonlijk niet.

Wat de standplaats aangaat, zijn zij niet bijzonder kieskeurig. Alleen moet men er voor zorgen, hen niet op een al te droge plek te zetten. Het best groeien zij aan de oevers van vijvers of beken. Ook als dekheester laten zij zich uitnemend gebruiken, vooral ook omdat er zich daaronder niet veel bevinden, die zoo hard zijn en tegelijk zoo mooi en rijk bloeien. Gesnoeid moeten zij bij voorkeur niet worden, doet men dit niet, dan vormen zij krachtige struiken die volop bloeien. Is het insnijden om de een of andere reden dringend noodzakelijk, dan moet zich dat bepalen tot het wegsnijden van de overtollige scheuten of het oude hout.

De *Sneeuwballen* laten zich ook zeer goed in bloei trekken. Het best neemt men daartoe jonge, krachtige heesters, die één jaar te voren in potten gezet en goed behandeld zijn, zoodat zij krachtig hout hebben gevormd. De heestertjes, die men dan wil forceeren, zet men in November in een kouden bak of men graaft ze buiten bij elkander in, en bedekt de potten met een laagje blad, waardoor men ze steeds kan opnemen. Vanaf December kan men nu beginnen met ze warm te zetten, waarop zij spoedig zullen gaan groeien en hun bloemen ontwikkelen. Zijn zij zoover, dan is het niet geraden ze veel te spuiten, aangezien de witte bloemen zeer gemakkelijk smetten.

Afgesneden en in water gezet, blijven de bloemen in een kamer geruimen tijd frisch, en flinke takken met de mooie, witte ballen leenen zich uitnemend voor vaasbouquetten.

Zeker niet minder mooi, in sommige opzichten wellicht nog fraaier dan de gewone *Sneeuwbal*, is de z.g.n. *Japansche Sneeuwbal*, de *Viburnum tomentosum plicatum*. Eigenlijk is de naam

Japansche Sneeuwbal niet volkomen juist, daar deze fraaie heester oorspronkelijk uit China werd ingevoerd. In het jaar 1844 zond Rob. Fortune toch het eerste exemplaar er van naar Engeland en in 1847 publiceerde Lindley bij tab. 51 van het „Botanical Register” een beschrijving van deze plant. Nieuw was hij toen echter niet, want reeds in 1784 verscheen er een afbeelding met beschrijving van in de „Flora japonica” van Thunberg. Er is toen gedurende zeer langen tijd een groote naamsverwarring met deze plant geweest en hen, die zich daarvoor interesseeren, verwijzen wij naar 't weekblad „Sempervirens” van 13 Juli 1894, pag. 326, waar de geschiedenis van dezen heester uitvoerig wordt besproken. Wij willen er echter even op wijzen, dat hij in de handels-catalogi onder verschillende namen wordt aangeboden. Voor den fertielen, of z.g.n. enkelen vorm, worden dikwijls de namen *Viburnum tomentosum cuspidatum* of *Vib. plicatum* gebruikt en voor den sterielen, z.g.n. dubbelen vorm, de namen *Vib. tomentosum plicatum* of wel *Vib. plicatum sterile*. Welke namen de voorkeur verdienen, willen wij hier onbesproken laten.

De Japansche Sneeuwbal heeft een geheel ander voorkomen als onze inlandsche, zooals uit de beide hierneven gaande afbeeldingen duidelijk valt op te maken. Hij vormt een sterk vertakte gedrongen heester, zijn bladeren zijn eivormig, met stekelpuntige randen en daarbij min of meer gevouwen. Aan de bovenzijden zijn zij donker, aan den onderkant grijsachtig groen. In het najaar nemen zij eveneens een roodachtige kleur aan. Veel hooger dan 1½ à 2 M. wordt hij niet, zoodat hij niet als de gewone Sneeuwbal voor dekheester gebruikt kan worden. Wij aarzelen echter geenszins om te zeggen, dat hij een der fraaiste bloemheesters is, die wij kennen.

Ook van den Japanschen Sneeuwbal komen twee vormen voor, de fertiele en de steriele. De eerste heeft platte bloemtulpen, waarvan de middelbloempjes, klein, klokvormig en roodachtig wit zijn, de randbloemen daarentegen groot, plat en zuiver wit. In veel opzichten gelijkt hij op de Geldersche Roos, doch de bloeiwijzen zijn grooter en daar de heester kleiner is, spreken zij veel meer. De vruchten komen hier te lande niet tot rijpheid. Bij den sterielen vorm hebben de bloeiwijzen eveneens een bolvorm aangenaam. De afzonderlijke bloempjes zijn geheel onvruchtbaar, doch vrij groot en zuiver wit. Op het eerste gezicht gelijken zij volkomen op die van den gewonen Sneeuwbal, doch bij nadere beschouwing blijkt, dat de bloempjes grooter en meer regelmatig van vorm zijn.

In de kultuur is ook de Japansche Sneeuwbal zeer gemakkelijk. Hij is hier te lande volkomen winterhard en neemt iederen grond en standplaats voor lief, doch het mooist ontwikkelt hij zich in een zwaren, eenigszins vochtigen bodem. Gesnoeid behoeft hij niet te worden, daar hij van nature gedrongen blijft en eenigszins een bolvorm aanneemt. Vooral om in de voorrij van heestervakken te planten, is hij bijzonder geschikt, te meer, daar de bloei, die tegen het einde van Mei valt, zeer rijk en langdurig is. Met bloemen overdekt, zijn zoowel de fertiele als de steriele vormen sieraden voor iederen tuin. Zoo nu en dan ziet men ze ook wel op stammetjes van + 1 M. hoogte gekweekt. Bij eenige zorg kan men dan de kronen zuiver bolvormig verkrijgen en in een rechthoekigen tuin maken zij dan een zeer goed effect. Afsneden blijven de bloemen, in water gezet, zeer lang frisch, doch door haar gedrongen groei zijn zij voor vaasbouquetten minder geschikt dan die van den gewonen Sneeuwbal.

Niet alleen uit een tuinbouwkundig oogpunt zijn echter de Sneeuwballen van belang, ook biologisch zijn het zeer interessante planten en vooral de vruchtbare vormen trokken de aandacht van de natuuronderzoekers. Wat mag toch wel de reden zijn, dat op één bloeiwijze bloemen van zoo'n heel verschillenden bouw voorkomen, dat de onaanzienlijke volkomen ontwikkeld, de fraaie daarentegen onvruchtbaar zijn? Dit verschijnsel doet zich bij tal van planten voor, en wij behoeven slechts te wijzen op de bloemen van het meerendeel der samengesteldbloemige planten en op die van de z.g.n. *Hortensia's*, waarbij men hetzelfde aantreft. Oppervlakkig zou men denken, dat die onvruchtbare bloemen voor de planten van geenerlei nut zijn, doch bij een nadere beschouwing blijkt, dat zij dat toch inderdaad wel zijn. Zij zijn zelfs voor de planten van zeer groot nut, omdat de insecten, door haar kleur aangetrokken, naar haar toekomen. Zij komen dan echter bedrogen uit, aangezien deze bloemen geen meeldraden en stampers, doch ook geen honing bevatten. Zij gaan dan echter verder, bezoeken ook het midden van de bloeiwijzen, vinden daar wat zij zoeken, doch bewerkstelligen al zoekende tegelijkertijd ook de bevruchting der bloemen. Wij hebben hier dus te doen met een verdeling van arbeid tusschen de middel- en de randbloemen, een verschijnsel, dat zich onder tal van vormen in het plantenrijk voordoeft, doch waarvan dit zeker wel een van de sprekendste voorbeelden is. De Sneeuwballen zijn dus in alle opzichten mooie en interessante bloemheesters.

E. TH. W.

BLOEIWIJZEN VAN DEN JAPANSCHEN SNEEUWBAL.
(½ NAT. GROOTTE). STERIELE VORM.

DE JAPANSCHESNEEUWBAL. STERIELE VORM.

DE JAPANSCHESNEEUWBAL. FERTIELE VORM.

LEGENDEN VAN HEINDE EN VEER.

DE DOM VAN AKEN.

TOEN men te Aken voor meer dan duizend jaren de prachtige kathedraal, heden nog van eene groote beroemdheid, bouwde, hadden de patriciërs dezer stad zich zoo schromelijk met hunne berekeningen vergist, dat de geldbronnen, tot het bouwen bij elkaar gebracht, reeds waren uitgeput, voordat de tempel op de helft van zijne hoogte was.

Het geval werd nog te ernstiger, omdat de collecten, die toen na herhaald rondgaan waren opgehaald, van geen beteekenis waren, zoodat men dan ook volkomen radeloos werd, en geen enkel middel meer kon vinden, waarmede het tekort in de kas kon worden aangevuld.

Op zekeren dag waren de magistraten allen te zaam gekomen om met elkaar te beraadslagen in deze pijnlijke situatie. De moeilijkheden waren voor de raadsheeren tot het uiterste gekomen, en staking der werkzaamheden kon ieder oogenblik worden uitgeroepen, toen een vreemde mijnheer zich liet aandienen, onder voorwendsel aan den vereenigden raad eene zeer belangrijke zaak voor te stellen. De zonderlinge en vreemde kleedij van dezen man, zijn sterk geprononceerde gelaatstrekken, alsmede zijn spottende en koude oogopslag, zouden op de aanwezigen een bepaald ongunstigen indruk gemaakt hebben, ware het niet, dat de onbekende de kunst verstond, de genade dezen Heeren uit te lokken door zijn nobele houding en den beschaafden toon van spreken.

„Zéér eerbiedwaardige en zéér wijze Heeren”, zoo begon hij, „het is mij ter oore gekomen, dat uwe stad zich in eene groote geldelijke moeilijkheid bevindt met betrekking tot het opbouwen uwer Kathedraal. Ik ben de eenige persoon, die u uit dezen nood helpen kan, en ik ben dan ook gekomen, om u de voorwaarden bloot te leggen, die ik wensch te stellen bij 't overhandigen der millioenen, die u nog ontbreken”. Een algemeene verbazing was de uitwerking der woorden van dezen vreemdeling.

Wie kan toch den man zijn, die van millioenen spreekt, alsof het zandkorrels waren?

Is het een Indische Nabob, tot het Christendom overgegaan, die nu zijn schatten wil offeren voor de stichting van eenen tempel? Of is het een koning of een kobold, die in het bezit is van onderaardsche schatten? Of, wat zijn uiterlijk eenigszins verraadt, steekt hij den draak met de geheele vergadering der notabelen?

Deze en dergelijke vragen meer richtten de raadsheeren tot elkander, en geen van hen allen wist er een antwoord op te geven.

De burgemeester bekwam het eerst van zijne verbazing, en richtte tot den edelmoedigen vreemdeling eenige vragen omtrent zijne sociale positie en zijne afkomst. Deze antwoordt: „Het kan mij weinig schelen, of uwe wijsheid mijne afkomst raadt of niet, het moet voldoende zijn, als ik u voor mijne volkomen legitimatie mededeel, dat ik niet alleen geneigd ben, u het geld te leenen, dat ge noodig hebt, maar 't u ook voor altijd te schenken. De eenige voorwaarde, die ik wenschte te stellen is deze: „Zoodra het werk is voltooid, eisch ik, dat op den dag zijner inwijding het eerste het beste schepsel, dat den drempel der deur overschrijdt, aan mij toebehoort, geheel en al, met lichaam en ziel”.

Was de verwondering der voorzichtige heeren aanvankelijk nog zoo groot, thans werd hun schrik nog véél grooter. Allen stonden als één man uit hunne zetels op, en vluchtten ijlings in den meest verwijderden hoek der zaal, want nu hadden ze begrepen, met wien zij te doen hadden.

Na een lange pauze van stomme verbazing, was de voorzitter van den raad de eerste die weer moed schepte. „Retro Satanas, ga weg!” riep hij herhaalde malen, doch zonder resultaat. Het gevreesde individu kwam zelfs nog naderbij, en zeide op kalmen toon: „Wat vreemde manier van gedrag en houding, en wat vreest gij? Is mijn voorstel dan onaannemelijk? Denkt toch eens een oogenblik na! Ik vraag slechts één enkel wezen, eens een oogenblik na! Ik vraag slechts één enkel wezen, terwijl koningen en souverainen, zonder het geringste gewetensbetwisting zwaar duizenden in hunne veldslagen opofferen! En is 't dan ongepast, als een individu zich ten beste geeft voor 't algemeen welzijn?”

Deze en meer andere argumenten, alle gegrond, openden eindelijk de oogen van de raadsheeren, en deed hun schrik kalmeeren. En trouwens, wat doet men al niet, als men door nooddrift en de penurie in 't nauw is gebracht? Na eene korte discussie, werd het contract goedgekeurd en geteekend, en nadat de duivel had gesalveerd, verdween hij terstond door den schoorsteen met een satanischen lach. Weinig tijd daarna, liet hij langs dienzelfden weg een groot

aantal zakken vol goud afzakken, en nadat de raad zorgvuldig de geldstukken had onderzocht, bevond men, dat het goud van zuiver allooï was, en het bedrag voldoende tot voltooiing van den Dom.

Na verloop van eenige jaren was de tempel geheel klaar, en brak de dag aan, waarop de plechtige consecratie van den Dom zou plaats vinden. De achtbare heeren, voorheen allen tegenwoordig bij de scène van het kwade duivelsbroed, hadden beloofd over het voornoemd contract het diepste stilzwijgen te bewaren. Maar, wijl eenigen onder hen het geheim wel hadden toevertrouwd aan hunne vrouwen, kan men wel begrijpen, dat het toen een wereldgeheim was geworden, zoodat, toen de klokken tempelwaarts riepen, niemand van alle toegestroomden het eerst den voet durfde zetten in de wijd geopende, breede poorten.

Nieuwe moeilijkheid, nieuwe angst!

De vroede raad zit andermaal in zak en asch. Daar komt een kleine monnik vertellen en verzekeren, dat hij een probaat middel heeft gevonden om den duivel in de val te laten loopen.

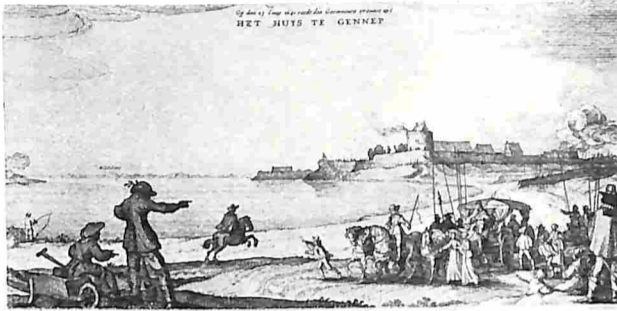
Wel waar is het, dat de akte inhield, dat de eerste, die de deur kerk zoude binnengaan, het eigendom van Lucifer zoude zijn, maar er stond niet uitdrukkelijk bij aangehaald, van welk

soort of ras het eerst binnenstappende individu zijn moest. Het was deze leemte, die den monnik op een vernuftig idee had gebracht. Des voormiddags had men toevallig een wolf gevangen. Deze wolf nu werd in eene ijzeren kooi gezet, en die kooi zoodanig geplaatst, dat de gevangene bij het opengaan der deur niet anders dan de kerk binnenloopen kon.

Middelerwijl wachtte Satan op zijne prooi, en snel als het bliksemvuur stortte hij zich op den wolf, die uit zijne kooi den tempel binnensprong.

Men kan zich toorn en gramschap van den duivel voorstellen, toen hij zijne prooi opeens ziende, zóo schandelijk bedrogen zag. Schuimbekkend van woede, keerde hij den wolf den rug toe, en achter zich latende een vuilen zwavelreuk, vluchtte hij onder vreeselijk gehuil. Zoo'n woest geweld dichtgeslagen, dat deze uit de hengsels vloog. Op deze zelfde deur ziet men nog heden ten dage een geelkoperen wolf met een ronde opening in de borst, klaarblijkelijk teekend, dat door die gaping de ziel van de wolf werd uitgekoperen deur, om u te overtuigen, hoe voorheen een monnik op een zoo listige wijze den duivel heeft misleid en beetgenomen.

GÉRARD KREKELBERG.

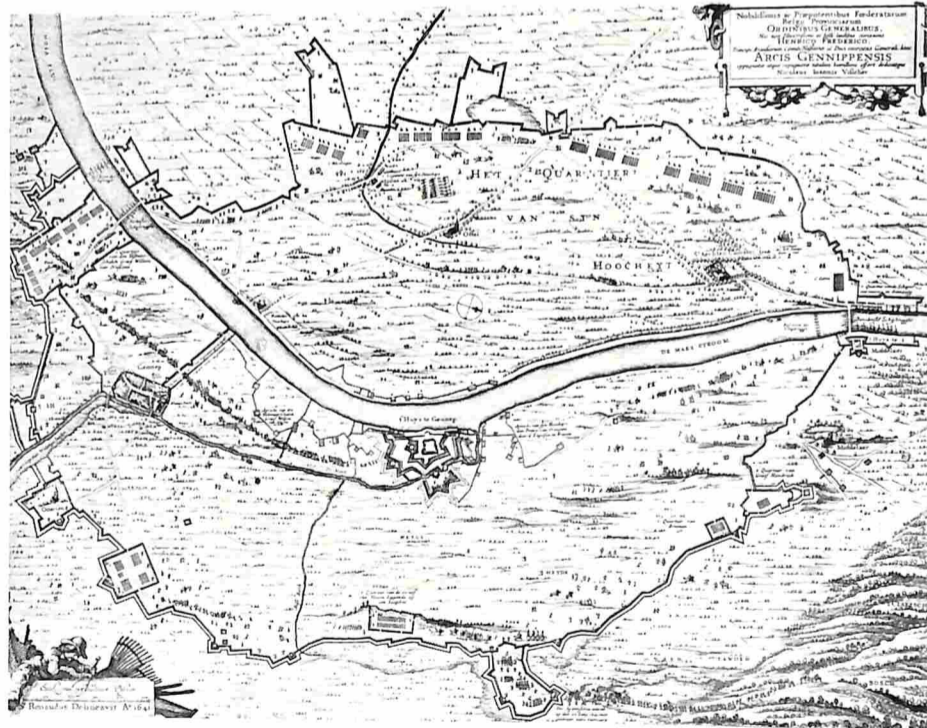
GENNEP. HET HUYS TE GENNEP.

(Naar een oude prent).

GENNEP. DE SCHIPBRUG BIJ HET HUYS TE MIDDELAER.

(Naar een oude prent).

KAARTJE VAN GENNEP EN OMGEVING TIJDENS HET BELEG VAN GENNEP DOOR PRINS FREDERIK HENDRIK.

(Naar een oude prent).

Bij 't naar buiten snellen, had hij de deur van den Dom met zijn woest geweld dichtgeslagen, dat deze uit de hengsels vloog.

Op deze zelfde deur ziet men nog heden ten dage een geelkoperen wolf met een ronde opening in de borst, klaarblijkelijk teekend, dat door die gaping de ziel van de wolf werd uitgekoperen deur, om u te overtuigen, hoe voorheen een monnik op een zoo listige wijze den duivel heeft misleid en beetgenomen.

GENNEP EN HET GENNEPERHUIS (L.)

Gennep ziet de rossen ijlen,
Van het wereldstoomverkeer,
Dampend, stampend zonder wijlen,
Bindend Oost en Westersfeer.
Tusschen Maas en Niers geboren,
Aan den Woudzoom opgegroeid,
Heeft dit stadje uitverkoren
Veler kunst'naars oog geboeid!

ALDUS zingt het volkslied, Gennep zeer juist omschrijvend. Het stadje is de zetelplaats van het hoofdbestuur van den Noord-Brabantsch Duitschen Spoorweg, eene lijn, waarover de groote spoorroute loopt, die Oosten en Midden-Duitschland verbindt met Vlissingen, de havenplaats voor Engeland en Amerika. De ligging tusschen Maas en Niers was zeer gunstig in de tijden, toen de eerste rivier nog de groote weg was voor den handel. Gennep mocht zich in een betrekkelijk groote welvaart verheugen, uit welken tijd het mooie stadhuis dateert, dat de Markt versiert. Het stadje was ommuurd en had drie poorten. Uit krijgskundig oogpunt was eene landtong als de hooge weide achter Gennep bij de samenvloeiing van Maas en Niers, van veel gewicht.

Daarom bouwde men dáár een sterk slot. De bezetting kon in oorlogstijd den vijand, die met proviand of troepen de Maas afkwam, veel afbreuk doen.

In den tachtigjarigen oorlog, in 1641, werd het „sterke slot te Gennep” door Frederik Hendrik belegerd en kreeg het groote bekendheid. Eene beschrijving van het merkwaardige beleg vindt men in „Blau, Schouwtooneel der vereenigde Nederlanden”.

Wie thans de bouwvallen achter de alleenstaande verlaten boerenhuizing, eigendom van burggraaf Ch. van Aefferden, ziet, omgeven als ze zijn door groote, diepe droge grachten, overblijfsels van bevestigingen, waarover de Maas haar slib bracht en de tijd eene groene grasbekleeding legde, kan zich ternauwernood voorstellen, dat hier een fort stond met een ruimte voor een paar duizend soldaten. Het behoorde aan den Hertog van Cleef en was door de beide oorlogvoerende partijen onzijdig verklaard. Maar de Spanjaarden stoorden zich daar al heel weinig aan, namen het in 1635 in bezit en breidden de versterkingen aanmerkelijk uit. Ze zaten er in en waren er met geen stokken uit te krijgen. Thomas Preston, een dappere Schot, kreeg het opperbevel en moest het Huis voor den Kardinaal Infant veilig bewaren.

De bezetting had 't niet druk, er werd gekaart en wachelwater gedronken; de getrouwden stroopten met hunne familie de boeren in de buurt af of maakten het de voorbijtrekkende schippers met visiteeren lastig.

Dat verdroot Frederik Hendrik en in de lente van 1641 trok hij er met 20.000 man en 100 vuurmonden op af. Der Staten gezanten, die altijd als dwarskijkers mede moesten, logeerden in het klooster St. Agatha, waar nog een kamer de Statenkamer heet.

Gennep met zijn middeleeuwsche, zwakke verdediging, een muurtje met een molentje er op, een wal à la Romulus en Remus en een grachtje viel zonder slag of stoot den Prins in handen. Maar met de verovering van het slot ging 't niet voor den wind.

Dag en nacht daverde het land van Cuijck van de kanonschoten uit de 100 vuurmonden; men werkte als mollen met mijngangen en loopgraven op de veste aan.

De belegerden trotseerden met onbezweken moed dood en ontberingen, nadat de vrouwen het slot hadden mogen verlaten.

De door 17000 kanonschoten platgeschoten veste bood eindelijk geen enkele schuilplaats meer voor de belegerden, die moesten onderhandelen.

Een vierde der bezetting was dood, zoodat slechts 1500 man met vliegende vendels, getrokken zijdegeweer, brandende lonten en kogels in den mond op 22 Juli 1641 mochten uittrekken. Prins Frederik Hendrik bracht openlijk hulde aan de belegerden. Daarna werd de Statenvlag geplant.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET STADHUIS TE GENNEP.

In de omliggende weiden ziet men nog de sporen van schansen, loopgraven, batterijen en hoornwerken. Zelfs één heet nog het Horderwerk, een ander de Kroon. Alleen van strijd en oorlog konden we nu spreken; het volk had hier te veel zichtbare gegevens en hield de Sage tot nog toe buiten het verhaal, dat vrij ongeschonden rond gaat.

A. F. VAN BEURDEN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

BOUWVALLEN VAN HET GENNEPERHUIS.

Foto Henri Meyer.

KOOLHOVEN BIJ ZIJN HENRIOT MONOPLANE

Wijnmalen-Küller-Koolhoven.

(Slot).

DE oudste vlieger van de drie thans gebreveteerde Hollanders is G. P. Küller, de 29-jarige ingenieur. De eerste, die z'n brevet haalde en vloog. Een pessimist in optima forma! En niet ten onrechte. Een pechvogel zonder eind. Van het oogeblik af, dat hij in de aviatiek ging tot op den dag van heden.

Toen Küller op Groot-Persyn verleden jaar Lefèvbre zichzelf het vliegen had zien leeren, toen was dat, we geven het grif toe, een aanmoediging voor een ieder om dat ook te gaan doen. Met Lefèvbre liep toen alles als van 'n leien dakje, net zooals 't later ook met Wijnmalen gegaan is.

Küller ging dus naar Frankrijk en leerde vliegen. Dat ging vlug genoeg. Toen haalde hij zijn brevet, niet vooraleer hij kennis gemaakt had met ettelijke pannes van den motor, zoowel in de lucht als op den grond. Gelukkig kwam hij er, wat kwetsuren betreft, nogal goed af.

Eenmaal in de vliegbeweging gelanceerd, verwerf Küller zich door zijn stoutmoedigheid een naam. De Antoinette-fabriek stelde hem aan als leermeester, tegen een honorarium van 1000 frs., hetgeen voor een dergelijk zeer gevaarlijk baantje veel te weinig was. Vijf maanden lang heeft Küller toen, niet zonder herhaaldelijk door onhandige manoeuvres zijner leerlingen, in levensgevaar verkeer te hebben, anderen leeren vliegen. De Antoinette-fabriek maakt, behalve de vliegmaschine, ook haar eigen motoren. Die werden hoe langer hoe slechter, doordat de technische directeur verdween, om plaats te maken voor anderen, die echter alleen op administratief gebied bolleboozen waren.

Küller was voor diverse meetings geëngageerd, zag het aankomen, dat hij, wegens den slechten motor, niet zou kunnen vliegen en ging daarom met de E. N. V.-motorenfabriek een overeenkomst aan. Hij bleef het Antoinette-vliegtuig trouw, doch verliet de fabriek. Hij schreef niet in voor Reims, gezien de groote deelname. Het stormde echter gedurende de helft dezer meeting, zoodat hij, die tegen een flinken wind kan, naar zijn

DE AVIATEUR G. P. KÜLLER.

meening best een prijs in de wacht had kunnen sleeven. De grootste pech had Küller, toen hij geëngageerd in Schotland, op reis daarheen met twee vliegmaschinen, juist zijn eigen machine tijdens het vervoer zag verbranden. Een schadepostje van / 15000. Het stormde voortdurend in Schotland; toch vloog hij, maar van de vijfmaal, dat hij uitging, brak hij viermaal een der voornaamste onderdeelen. Hield toch nog voldoende moed over, om in Rouaan, Bordeaux etc. menig succesje te oogsten. Doch ziet, in Bordeaux vliegt hij op een middag drie volle uren achtereen en verdient dien dag niets, doordat toevallig twee andere vliegers het *even* langer uithouden (zóó lang is op geen enkelen anderen dag daar meer gevlogen).

Maar afgescheiden van dit alles, is de motorpech zijn grootste plaag, die hem ook nog in ons land voortdurend achtervolgt. Men kan geen vlieg-mankement bedenken of Küller weet er van mee te praten. Met dit al kost hem deze onderneming rond / 50.000, terwijl ontelbare malen zijn leven op het spel stond. We hebben heel kort geresumeerd een en ander meegedeeld; Küller zelf weet zich niet meer precies alle ongevallen en tegenspoeden te herinneren. Maar dat hij pessimist is, we kunnen het volkomen verklaren. Hij is vol eerbied voor Wijnmalen's prestaties. Twee tegenstellingen, deze beide aviateurs: de eerste bijna tegenstander van de vliegerij; de tweede zonder vrees of zorg. Voor den een: voortdurende tegenslag; voor den ander: aaneenschakeling van triomfen.

Küller heeft nu drie Antoinette's, één nog nieuw en ongebruikt. Z'n overeenkomst met de E. N. V. is opgezegd; de fabriek gaat met halve kracht werken; moet, wil zij niet ten onder gaan, remmen. Heeft ook al tegenspoed, terwijl sinds dien de Antoinette-motor weer puik geworden is. En Küller staat financieel totaal uitgeschud, in de kou. Heeft voor Soesterberg en Ede geen onvoordeelig contract afgesloten, als die motor nu maar tenminste wilde loopen, anders staat hem strop No. zooveel te wachten. Het is verschrikkelijk, om die débâcle aan te zien. De hoop op betere tijden heeft hij laten varen...

Men raakt werkelijk onder den indruk, wanneer men dezen jongen man hoort vertellen van al de ellende, die hij in dit laatste jaar heeft meegemaakt. Wanneer men dit alles heeft aangehoord, dan komt men eerst recht tot het besef, dat hoe mooi het ook mag lijken „aviateur” te worden, het ook in dit vak maar al te dikwijls bij schijn blijft, en de nadeelen nog steeds veel grooter blijken te zijn dan de voordeelen.

Dat Küller tot nu toe te Soesterberg zoo weinig presteerde, ligt alleen aan den motor. De nieuw aangevoerde is niet veel beter dan de vroegere. Het blijft nu voortdurend prutsen, een werk, die hem en al de zijnen uiterst zenuwachtig, ja zelfs wanhopend maakt.

Küller staat in het buitenland inderdaad bekend, als iemand, die grooten durf bezit. Hij is in tegenstelling met Wijnmalen 'n aerodrome-vlieger, die heerlijke bochten neemt, nooit erg hoog gaat en door het publiek dus makkelijk te volgen is. Küller vloog in Breda met eenige passagiers, die allen onverdeeld enthousiast daalden en dezen vlieger roemden voor z'n zekerheid, waarmee hij de Antoinette de lucht doet doorklieven.

Het is van harte te hopen dat Küller weldra ontlast moge worden van de pech-plaag, die hem dit heele jaar heeft achtervolgd, opdat hij zelf wederom het vertrouwen mag herkrijgen en in de toekomst alsdan, we zijn er van overtuigd, nog heel veel zal presteeren.

De laatste van het gezelschap, de langste, de gehuwde, is Frits Koolhoven, de 24-jarige landgenoot, die voordat hij in de aviatiek was, reeds een wereldreputatie genoot. Een eerste klasse kenner op motorgebied, winner van het Circuit des Ardennes, met een door hem zelf gemonteerden en in elkaar gezetten Minervawagen. Was jaren op de Minervafabriek te Antwerpen in het motorvak werkzaam, kwam nu ruim een jaar geleden naar Holland om over te gaan bij de nationale industrie, de Spijker automobielfabriek.

Intusschen komt bij Frits de idee op: ik wil gaan vliegen. En ware hij niet door z'n vader, ook een sportsman in hart en nieren, tegengehouden, hij zou reeds lang niet meer debutant zijn. Is het vliegen in Reims, of liever te Betheny, waar reeds twee meetings werden gehouden, gaan leeren. Bestelde al dadelijk, 't zat er van de automobiel nog zoo bij hem in, een race-vliegmaschine, de zoogenaamde Hanriot-libellule, die tegen wind in nog 95 K.M. in het uur, met wind 130 à 150 K.M. maakt. Een duizelingwekkende snelheid dus. Een heel klein vliindertje vergeleken bij den adelaar van Wijnmalen of de groote zwaluw van Küller. En daarin zit de maar 100 K.G. zware en lange Frits Koolhoven. Nu hij er in zit, bij de minste of geringste schommeling kans heeft om te duikelen, erkent hij verkeerd gekocht te hebben. Een grootere Hanriot is in de maak. Slechts bij zeer matigen wind kan hij nu vliegen en de „libellule” is niet geschikt voor overlandvluchten. Naast de groote Hanriot (er werd er hem reeds een afgeleverd, die hij echter afkeurde), denkt hij er ook over, gezien Wijnmalen's prestaties, zich een tweedekeer aan te schaffen. Is uiterst voorzichtig, zal niet gemakkelijk zijn leven wagen. Kent door en door en beter dan de anderen, zijn motor. Was op het vliegekamp te Reims op motorgebied de vraagbaak van een ieder. Frits' vaste hand van sturen, z'n koelbloedigheid, de zekerheid waarmee hij iets uitvoert, zijn voldoende waarborgen voor ons, dat ook van hem in de toekomst nog zeer veel kranigs te wachten staat.

Onzen drie nationalen vliegers, heil!

JOHN COUCKE.